

Postanowienie z dnia 26 marca 2003 r., II CZ 26/03

Nienależyte wykonanie obowiązków procesowych przez adwokata ustanowionego z urzędu nie może stanowić podstawy wznowienia postępowania polegającej na pozbawieniu strony możliwości działania (art. 401 pkt 2 k.p.c.).

Sędzia SN Helena Ciepla (przewodniczący)

Sędzia SN Bronisław Czech

Sędzia SN Marek Sychowicz (sprawozdawca)

Sąd Najwyższy w sprawie ze skargi Zbigniewa P. o wznowienie postępowania w sprawie (...) z powództwa Skarbu Państwa – Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa w W. przeciwko Zbigniewowi P., Rafałowi D. i Jackowi R. – wspólnikom spółki cywilnej Przedsiębiorstwa Produkcyjno – Handlowego "D." w R. o zapłatę 50 314,26 zł, po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 26 marca 2003 r., zażalenia pozwanego Zbigniewa P. (skarżącego) na postanowienie Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 19 grudnia 2002 r.

oddalił zażalenie.

Uzasadnienie

Pozwany Zbigniew P., działając osobiście, wniósł o wznowienie postępowania w sprawie z powództwa Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa w Warszawie m.in. przeciwko temu pozwanemu o zasądzenie kwoty 50.314,26 zł z odsetkami ustawowymi i kosztami procesu. W sprawie tej postanowieniem z dnia 6 grudnia 2001 r. Sąd Najwyższy odmówił przyjęcia do rozpoznania kasacji wniesionej przez pełnomocnika pozwanego od wyroku Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 7 stycznia 2000 r., oddalającego apelację pozwanego od wyroku Sądu Okręgowego w Łodzi, utrzymującego w mocy nakaz zapłaty wydany w stosunku do pozwanego. Jako podstawę wznowienia pozwany powołał „nienależyte jego reprezentowanie” przez pełnomocnika z urzędu adwokat Renatę N.-W., wyrażające

się w tym, że adwokat nie zapoznał się z całością sprawy i nie prowadził jej we właściwy sposób oraz nie zapoznał pozwanego z treścią wniesionej kasacji i nie powiadomił go o odmowie przyjęcia jej do rozpoznania przez Sąd Najwyższy.

Postanowieniem z dnia 19 grudnia 2002 r., wydanym na rozprawie, w której udział wziął pełnomocnik pozwanego z urzędu adw. Anna B., Sąd Apelacyjny w Łodzi odrzucił skargę o wznowienie postępowania oraz oddalił wnioski pełnomocnika pozwanego o przyznanie kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu. Odrzucenie skargi Sąd Apelacyjny uzasadnił wniesieniem jej po upływie przepisanej terminu (art. 407 *in fine* k.p.c.), albowiem odpis postanowienia Sądu Najwyższego o odmowie przyjęcia kasacji do rozpoznania doręczony został pełnomocnikowi pozwanego w dniu 16 kwietnia 2002 r. a skarga o wznowienie postępowania wniesiona została w dniu 18 października 2002 r. Poza tym Sąd Apelacyjny stwierdził, że przytoczona w skardze podstawa wznowienia tylko formalnie wypełnia wymaganie jej przytoczenia, a faktycznie pozwany był należycie reprezentowany w toku procesu. Oddalenia wniosku pełnomocnika pozwanego o przyznanie kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata ustanowionego z urzędu Sąd Apelacyjny nie uzasadnił.

W zażaleniu na wymienione postanowienie Sądu Apelacyjnego, sporządzonym przez pełnomocnika pozwanego z urzędu adwokat Anna B., zarzucono błędne przyjęcie przez Sąd Apelacyjny, że w postępowaniu apelacyjnym i przy sporządzeniu kasacji pozwany był należycie reprezentowany, niewzięcie pod uwagę, że o odmowie przez Sąd Najwyższy przyjęcia kasacji do rozpoznania pozwany dowiedział się dopiero w dniu 21 sierpnia 2002 r. oraz bezpodstawną odmowę przyznania kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej pozwanemu przez adwokata ustanowionego z urzędu. Żalący się wniósł o uchylenie zaskarżonego postanowienia i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania i zmianę tego postanowienia w zakresie orzeczenia o kosztach nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej pozwanemu przez adwokata ustanowionego z urzędu.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga o wznowienie postępowania została odrzucona przez Sąd Apelacyjny przede wszystkim z powodu niezachowania terminu do jej wniesienia, niemniej na plan pierwszy wysuwa się zagadnienie, czy została ona oparta na ustawowej podstawie wznowienia.

Wprawdzie jako podstawa wznowienia powołana została w skardze „nienależyta reprezentacja” pozwanego, ale nie ulega wątpliwości, że okoliczności, które według skarżącego uzasadniają tę podstawę, a mianowicie prowadzenie sprawy przez adwokata ustanowionego przez sąd w sposób niedbały i wadliwy, nie zapewniający należytej ochrony praw reprezentowanej przez niego strony, nie stanowią podstawy wznowienia określonej w art. 401 pkt 2 k.p.c., polegającej na tym, że „strona nie była należycie reprezentowana”. Ta podstawa wznowienia zachodzi bowiem wówczas, gdy w sprawie nie działał organ osoby prawnej albo jednostki organizacyjnej nie posiadającej osobowości prawnej, powołany do jej reprezentacji (art. 67 k.p.c.) albo występujący w sprawie reprezentant strony nie ma wymaganych przymiotów do występowania w tej roli (np. nie jest przedstawicielem ustawowym małoletniego – art. 98, 159 k.r.o.). Strona, za którą w procesie działa jako jej pełnomocnik adwokat ustanowiony przez sąd, nie jest nienależycie reprezentowana w rozumieniu art. 401 pkt 2 k.p.c.

Ze względu na okoliczności, które pozwany powołał na uzasadnienie powołanej przez niego podstawy wznowienia, wymaga rozważenia, czy pomimo posłużenia się przez pozwanego pojęciem „nienależytej reprezentacji”, w rzeczywistości podstawą tą nie jest pozbawienie go możliwości działania (art. 401 pkt 2 k.p.c.). Pogląd, że nienależyte wykonywanie swych obowiązków przez pełnomocnika z urzędu, może stanowić przewidzianą w art. 401 pkt 2 k.p.c. podstawę wznowienia, polegającą na pozbawieniu strony możliwości działania, wyraził Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 3 marca 1997 r., III CKN 10/96 (OSP 1997, nr 9, poz. 172). Poglądu tego skład Sądu Najwyższego rozpoznający zażalenie jednakże nie podziela.

Pozbawienie strony możliwości działania wskutek naruszenia przepisów prawa jest – w rozumieniu art. 401 pkt 2 k.p.c. — pojęciem szerokim, ale niewątpliwie pojęcie to nie obejmuje nieudolnego czy wadliwego – bez względu na przyczynę tego stanu rzeczy – prowadzenia sprawy przez samą stronę. Jego zakresem są objęte bowiem tylko okoliczności, które powodują pozbawienie strony możliwości działania w procesie nie spowodowane przez samą stronę i niezależne od jej zachowania się, chociażby postępowanie strony stanowiło naruszenie przepisów prawa. Działanie pełnomocnika, na podstawie udzielonego mu pełnomocnictwa, jest równoznaczne z działaniem samego mocodawcy (art. 95 § 2 k.c.). Zasada ta dotyczy także pełnomocnika procesowego (art. 86 k.p.c.). Ustanowienie adwokata

lub radcy prawnego dla strony zwolnionej od kosztów sądowych (art. 117 § 1 k.p.c.) jest zaś równoznaczne z udzieleniem pełnomocnictwa procesowego (art. 118 k.p.c.). Tak więc nienależyte wykonywanie swych obowiązków procesowych przez adwokata ustanowionego z urzędu nie może także stanowić przewidzianej w art. 401 pkt 2 k.p.c. podstawy wznowienia, polegającej na pozbawieniu strony możliwości działania. Pogląd taki wynika też z uzasadnienia uchwały Sądu Najwyższego z dnia 14 kwietnia 1980 r., III CZP 19/80 (OSNCP 1980, nr 11, poz. 205), według której nie uzasadnia wznowienia postępowania w myśl art. 401 pkt 2 k.p.c. wskazana przez wnoszącego skargę o wznowienie postępowania okoliczność, że kurator ustanowiony przez sąd rejonowy w sprawie o dział spadku na podstawie art. 99 k.r.o. nienależycie bronił jego interesów.

O pozbawieniu strony możliwości działania wskutek naruszenia przepisów prawa można by mówić w związku z nienależytym wykonywaniem obowiązków procesowych przez adwokata ustanowionego z urzędu, gdyby nie spotkało się ono z odpowiednią reakcją sądu, do której był on zobowiązany stosownie do odpowiednich przepisów (np. art. 203 § 4, art. 223 § 2 w związku z art. 203 § 4, art. 469 k.p.c.) lub gdyby sąd nie reagował na beczynność adwokata, np. w drodze wystąpienia do właściwej rady adwokackiej, mimo iż określona aktywność adwokata była w sprawie konieczna. Z twierdzeń pozwanego określających podstawę wznowienia postępowania nie wynika jednakże by takie okoliczności stanowiły tę podstawę.

Należy nadmienić, że nienależyte wykonywanie obowiązków procesowych przez adwokata ustanowionego przez sąd, tak zresztą jak i przez adwokata ustanowionego z wyboru, stanowi naruszenie przepisów ustawy z dnia 26 maja 1982 r. – Prawo o adwokaturze (jedn. tekst: Dz.U. z 2002 r. Nr 123, poz. 1058 ze zm.), nakładających na adwokatów, jako pełnomocników procesowych, określone obowiązki. Może ono dawać podstawę do odpowiedzialności dyscyplinarnej adwokata, jak również do jego odpowiedzialności cywilnej.

Ponieważ stosownie do art. 407 k.p.c. początek biegu terminu do wniesienia skargi o wznowienie postępowania jest uzależniony od podstawy wznowienia, brak takiej podstawy czyni niemożliwym ustalenie, jaka chwila jest miarodajna dla określenia początku biegu terminu do wniesienia skargi. Jednakże odniesienie wskazanego w art. 407 k.p.c. zdarzenia, określającego początek biegu terminu do wniesienia skargi, do podstawy wznowienia powołanej przez wnoszącego skargę,

daje możliwość takiego ustalenia. Wobec tego, że pozwany skargę o wznowienie oparł na podstawie braku należytej reprezentacji, termin do jej wniesienia wynosił – stosownie do art. 407 *in fine* k.p.c. – trzy miesiące, liczone od dnia „w którym o wyroku dowiedziała się strona, jej organ lub jej przedstawiciel ustawowy”. W sytuacji, gdy wobec odmowy przyjęcia kasacji do rozpoznania przez Sąd Najwyższy, prawomocnym wyrokiem, którym zakończone zostało postępowanie (art. 399 k.p.c.), jest wyrok sądu drugiej instancji, za chwilę – w rozumieniu art. 407 k.p.c. – dowiedzenia się o tym wyroku należy uznać chwilę dowiedzenia się o postanowieniu Sądu Najwyższego o odmowie przyjęcia kasacji do rozpoznania. Tak też uczynił Sąd Apelacyjny. Przyjął przy tym, że znaczenie ma chwila dowiedzenia się o tym postanowieniu przez pełnomocnika pozwanego. Jednakże skoro podstawę wznowienia skarżący upatrywał w nienależytym wykonywaniu obowiązków procesowych przez tego pełnomocnika, m.in. polegającym na nieprzekazaniu pozwanemu wiadomości o odmowie przez Sąd Najwyższy przyjęcia kasacji do rozpoznania i wiadomość tę pozwany – jak twierdzi w zażaleniu – powziął w dniu 21 sierpnia 2002 r., to ta data powinna być przyjęta za początkową datę biegu terminu do wniesienia skargi o wznowienie, co oznacza, że skarga została wniesiona w terminie. Wobec zasadnego odrzucenia skargi przez Sąd Apelacyjny ze względu na brak ustawowej podstawy wznowienia, okoliczność ta nie uzasadnia jednakże uwzględnienia zażalenia w części dotyczącej odrzucenia skargi.

Nieuzasadnienie przez Sąd Apelacyjny oddalenia wniosku pełnomocnika pozwanego o przyznanie kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata ustanowionego z urzędu jest uchybieniem (art. 361 w związku z art. 328 § 2 k.p.c.). Uchybienie to pozostaje jednakże bez wpływu na zasadność tego rozstrzygnięcia. Zgłaszając na rozprawie wniosek „o zasądzenie kosztów z tytułu zastępstwa adwokackiego”, potraktowany przez Sąd Apelacyjny jako wniosek o przyznanie kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu, pełnomocnik pozwanego nie złożył bowiem oświadczenia, że opłaty za czynności adwokackie nie zostały zapłacone w całości lub w części. Stosownie do § 20 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (Dz.U. Nr 163, poz. 1348) oświadczenie takie jest zaś nieodzownym elementem uzasadnienia wniosku.

Stanowi ono przesłankę do przyjęcia, że praca adwokata nie została wynagrodzona, a zatem zachodzi podstawa do poniesienia kosztów z tego tytułu przez Skarb Państwa na podstawie art. 29 ust. 1 Prawa o adwokaturze (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 14 października 1998 r., II CKN 687/98, OSNC 1999, nr 3, poz. 63). Wniosek pełnomocnika pozwanego o przyznanie kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata ustanowionego z urzędu, jako nieuzasadniony, został więc zasadnie oddalony przez Sąd Apelacyjny.

Z przytoczonych względów, na podstawie art. 393⁻¹⁸ § 3 w związku z art. 397 § 2 i art. 385 k.p.c., zażalenie należało oddalić.